

**BUSINESS HALACHA
AWARENESS INITIATIVE**

NORTH MIAMI BEACH KOLLEL
כולל אברכים זכרון מיכל

SKB **Stok Kon + Braverman**
ATTORNEYS AT LAW

HALACHA SYMPOSIUM

SPECIAL LEGAL HOLIDAY PROGRAM

DECEMBER 25 & JANUARY 1

INTEGRITY IN BUSINESS AND PERSONAL RELATIONSHIPS

HALACHA SYMPOSIUM DAY 2: JANUARY 1

SHIUR BY:

HARAV DOV KAHAN SHLIT" A

Av Beis Din Maysharim of Lakewood, Rav Khal Rayim Ahuvim and
Chaver Beis Din Tzedek U'mishpot of Brooklyn

ON THE TOPIC OF:

**EMPLOYER & EMPLOYEE COMMITMENT
HIRING, FIRING AND QUITTING**

SCHEDULE

9:15 - COFFEE BAR AND BREAKFAST

9:45 - LEARN THE SOURCES FOR THE SHIUR

10:30 - SHIUR GIVEN BY HARAV KAHAN SHLIT" A

AT THE
TOBY LEVY KOLLEL BUILDING

990 NE 175TH ST.

NORTH MIAMI BEACH, FL 33162

THIS PROGRAM IS PART OF THE BUSINESS HALACHA AWARENESS INITIATIVE
A project of the North Miami Beach Kollel & The Law offices of Stok, Kon & Braverman

**ATTENTION
ATTORNEYS** this
program will provide
CLE credits

TO BECOME A SPONSOR OF THIS PROGRAM OR THE INITIATIVE PLEASE CONTACT YPARSONS@KZMNB.ORG

The Shiurim will be live streamed on the kollel's website, shiurim.kzmnmb.org

THE SYMPOSIUM HAS BEEN DEDICATED לע"נ פרץ ע"ה בן אלתר אליעזר | **PERETZ LAINE**

BY HIS FRIENDS AT THE LAW OFFICE OF STOK KON & BRAVERMAN

A JOINT PROJECT OF
THE NORTH MIAMI BEACH KOLLEL AND
THE LAW OFFICES OF STOK KON + BRAVERMAN

THIS GUIDE IS BROUGHT TO YOU BY

The Business Halacha Awareness Initiative is a joint project of the North Miami Beach Kollel and the Law Offices of Stok, Kon & Braverman, with the mission to promote better awareness and expert handling of business-related financial issues in both the halachic and legal realms.

To this end, we have created a chabura of local Talmidei Chachomim to learn the halachos of Choshen Mishpat, as well as a schedule of seminars and programs to better educate the community in business halacha topics. We thank Beis Din Maysharim of Lakewood, NJ for overseeing the project.

ABOUT THE NORTH MIAMI BEACH KOLLEL

The North Miami Beach Kollel has been servicing the local Jewish Community since 2006. The mission of the Kollel is to create a vibrant Makom Torah, a place where there is constant study of Torah, in the heart of the North Miami Beach Community, providing unlimited learning opportunities to all members of the community. In addition to the high-level Torah Study of the Kollel staff, they also deliver over 70 shiurim weekly throughout the region.

The Kollel has played a central role in the growth of Torah in NMB and its development as a strong Torah center in South Florida. The Kollel, through the many Torah classes which are given by its faculty in neighboring communities, has also served as a central figure in the spreading of Torah in other communities such as Aventura, Aventura Lakes, Bal Harbour and Hollywood.

ABOUT OUR PARTNER

Stok, Kon & Braverman is a full-service law firm whose areas of practice focus on complex commercial litigation, real estate, appeals, partnership disputes, family law, immigration, guardianships and probate. The attorneys at the firm always bear their clients' burdens for them, which allows these corporate leaders the time and attention to focus on building their businesses instead of getting bogged down in legal quandaries. Together with its joint efforts with local and nationwide rabbanim and dayanim, the firm can help advise on how Halacha and secular law collide with respect to virtually all aspects of their clients' economic dealings.

Robert A. Stok, Esq. the managing principal of the firm, became an attorney after a successful career on Wall Street working as an investment banker and a trader for prominent financial institutions. In addition to his law practice as a commercial litigator and transactional lawyer, Mr. Stok has developed real estate projects and has established a variety of successful businesses ventures. Therefore, Mr. Stok brings a unique perspective to the practice of law due to the combination of his in-depth real-world experience together with his highly honed legal skills.

Joshua R. Kon, Esq. serves as a principal of the firm and is an experienced legal practitioner and business owner. This gives him a unique appreciation and understanding of his clients' business problems, having experienced them firsthand. For more about the firm and Josh, please visit www.stoklaw.com.

שיעור בענין

שכירת פועלים

ירחי כלה

Kollel Zichron Michel of North Miami Beach

שפתי בהן חשן משפט שלג-שלד הלכות שכירות פועלים שפתי בהן קצה

מהו בפני שנים ברי. נראה לפע"ד בפני שנים לאו דוקא, אלא לישנא דש"ס פ"ק דקדושין [דף ט"ו ע"א] נקט, ושם נקט בפני שנים לומר דא"ש שטר... אלא אותו הלשון שכתבו העדים בשטר אומר לו בע"פ בפניהם סג, וכדכחנו המוס' שם [ד"ה לימא ליה], וה"ה אם א"ל כן ציו לצינו ומודה בכך הו' מחילה ללא איברי סהדי אלא לשיקרא, כן נראה לפע"ד [שוב מלאמי כן בריב"ש סי' מע"ו בשם המפרשים ע"ש [קס"ב]]: **ב** פטור בלא מהי"ה. כלומר ואע"ג שכתב קיבל כל השכירות א"ש להחזיר כלום. כתב ב"י סוף סימן של"ד וז"ל, כתב בהגהות מדברי דמליעא [סי' תניח] בשם סמ"ג, מי ששכר מלמד ע"י קנס חייב לשלם הקנס אע"פ שלא הקנה, דדמי לאם אוצרי ולא אעביד [ב"מ ק"ד ע"א], וצ"ע עכ"ל ולא ידעתי למה הניח בל"ע שהרי כן מוזכר להדיא בסמ"ג ע"פ פ"ב דף קנ"ט סוף ע"ג, והוא וזקן, וכנר כתבתי צוה לעיל סימן ר"ו סעיף ט"ו [סקי"ד] ע"ש:

מדברי התוספות פרק ארזו נשך [ב"מ] דף ק"ו סוף ע"א [ד"ה ומינמי], וכ"כ הגהת אשר"י [שם סי' כ"ט] ואגודה שם [סי' פ"ח] וכ"כ המרדכי ריש פרק המקבל [סי' שפ"ט] ופרק זה בורר [פנהדרק סי' תרצ"א], וכ"כ הגהות מימוני ריש פרק י"א מהלכות מכירה [אות ג'] ופ"ח מהלכות שכירות [אות ג'] ורבינו ירוסם נתיב ט"ו, ומצינו ב"י עמנו פוסקים אלו לעיל סימן ר"ו סעיף כ"א, וכ"כ בשו"ע סימן ר"ו סעיף ט"ו. ונראה דמ"ש וצ"ע קאי אאע"פ שלא הקנה, ואולי לטעמיה שכתב ב"י לעיל סימן ר"ו סוף סעיף כ"א דיש מחלוקת הפוסקים אפילו במקום דקניא אסמכתא אי צעי קנין. [ו] לפע"ד נראה דמלמד ושידוכין כו"ע מודו ללא צעי קנין, וכדמוכח מדברי כל הפוסקים הג"ל דמדמי לה לאוצרי ולא אעביד אשלים בציטצא ע"ש:

ב בפני שנים לך מעמדי **ב** פטור בלא מחילה **ב** ויש אומרים אם אמר לו דרך כעס שאינו פטור.

סימן שלד
השובר את הפועל להשקות השרה והשובר מלמד
וחלה בנו
ובו ד' סעיפים

א השובר את הפועל להשקות השרה מזה הנהדר ופסק הנהדר בחצי היום אם אין דרכו להפסיק ציונים ומקורות (ג) עם דש אומרים. ק. ד"מ ס.

טורי זהב

סימן של"ד סעיף א'. ופסק הנהדר כו'. צ"ל דלאו נהרא רבה קאמר, דאל"כ הוה מכת מדינה וכל ההפסד על בעל הבית, וכמו שהוכחתי מדברי המרדכי [ב"מ סי' שמ"ג] בסימן שכ"א [סעיף א' ד"ה והא] בענין גזירות המושל שלא ללמוד כו' ע"ש. וכן משמע מ"ש כאן רמ"א ואם היה מכת מדינה כו'. וסמ"ע חולק כמ"ש בס"ק ב', וכבר הוכחתי בסימן שכ"א דליתיה לדבריו כמו שהבאתי מהגהת אשר"י [ב"מ פי' סי' ר"ו], ואלו ראה אותה לא היה כותב כן:

מזכירי המוס' שם, וה"ה אם א"ל כן ציו לצינו ומודה בכך הו' מחילה ללא איברי סהדי אלא לשיקרא, כן נראה לפע"ד [שוב מלאמי כן בריב"ש סי' מע"ו בשם המפרשים ע"ש [קס"ב]]: **ב** פטור בלא מהי"ה. כלומר ואע"ג שכתב קיבל כל השכירות א"ש להחזיר כלום. כתב ב"י סוף סימן של"ד וז"ל, כתב בהגהות מדברי דמליעא [סי' תניח] בשם סמ"ג, מי ששכר מלמד ע"י קנס חייב לשלם הקנס אע"פ שלא הקנה, דדמי לאם אוצרי ולא אעביד [ב"מ ק"ד ע"א], וצ"ע עכ"ל ולא ידעתי למה הניח בל"ע שהרי כן מוזכר להדיא בסמ"ג ע"פ פ"ב דף קנ"ט סוף ע"ג, והוא וזקן, וכנר כתבתי צוה לעיל סימן ר"ו סעיף ט"ו [סקי"ד] ע"ש:

ביאור הנר"א

מז. בפני כו'. עין ש"ך [סקמ"ח]:
סימן שלד סעיף א' א. השובר כו' וכן בכל כו'. הרא"ש [ב"מ פי' סי' ג'] בפירושו הגמ' שם [ע"ז ע"א]:

באר הגולה

סימן שלד סעיף א' א. לשון הרמב"ם בפרק ט' מהלכות שכירות דין ו', מימלא דרנא בפרק ו' דכנא מליעא דף ע"ז ע"א האי מאן דלגרי אגורי לזוולא וכו'.

פתחי תשובה

טו. פטור בלא מחילה. עיין באר היטב [סקל"ז] שכתב ואע"פ שכבר קיבל כו'. ועיין בתשובת רשב הכהן סי' ע"ב שתמה על הש"ך [סקמ"ט] בזה, דבאמת מלשון רש"י בקדושין דף ט"ז [ג"א ד"ה ימא ליה] משמע דדיל לחוד לא מהני עד שיאמר ואין לי עליך כלום, וכן משמע ברמב"ם פ"ב מהלכות עבדים [ה"י"א] כו', ואף בדבריו הרשב"א [בתשובה ח"א סי' תתע"ג] והמרדכי [ב"מ סי' שמ"ח] ורבינו ירוסם [נתיב כ"ט ח"ג] לא נזכר שאמר מחל לו השעבוד, אבל לענין ממון י"ל דבעינן דוקא לומר ואין לי עליך כלום כמ"ש רש"י והרמב"ם. וצ"ל דהש"ך מפרש דברי הרשב"א והמרדכי ורבינו ירוסם דדיל לחוד מהני גם לענין ממון, מחמת שמוכח מהש"ס שם להדיא דהיכא שאין גופו קנוי פטור מהממון שמגיע לאדון. אבל לפע"ד לא מוכח מידי, די"ל שאני החם גבי עבד עברי היוצא בגרעון כסף בע"כ של האדון, וא"כ לענין מאי אמר לו זיל, ע"כ לפטור מהממון, אבל גבי פועל שיש להאדון עליו שעבוד שצריך להשתעבד אם הוא דבר האבד, י"ל מה שאל"ך לך היינו לפטור מהשעבוד, אבל מגיל לומר שפטור להחזיר לו השכירות שקיבל. ודוחק לומר דמיירי דבר האבד ולכן מהני לך מעמדי לחוד, כיון דיכול לחזור בלא"ה א"כ מה שאמר לך מעמדי ע"כ לפטור מהממון כמו זיל גבי עבד עברי, דא"כ לא היה לו להש"ך לסתום אלא לפרש דבר האבד צריך להחזיר לו הממון שקיבל משום שי"ל מה שאמר לו לך, היינו שפטור מהשעבוד, בפרט שמקור דין זה שכתבו הרשב"א והמרדכי במלמד מיירי דבר האבד, וגם דברי הרמ"א שכתב סתם מיהו בשאר פועל כו', משמע דומיא דמלמד דהוי דבר האבד, וא"כ דברי הש"ך קשים ביותר, וצ"ע בדבר מעשה, עכ"ד ע"ש: י. אם אמר לו דרך כעס. עיין בתורת חיים ריש פרק גט פשוט [ד"ה אחרא] שדחה דעה זו, ועיין בתשובת מהרי"ם מבריסק סי' ל"ה שכתב דכל קושיותיו לק"מ ע"ש, והזכרתיו בקצרה בפ"ת לאה"ע סימן קנ"ד בסדר הגט ס"ק מ"ג ע"ש. ועיין בתשובת חתם סופר חלק חו"מ סי' ק"ל בבידון אחד שהכניסוהו בחוקת הקהילה, ואח"כ נתקוטט עם המבוררים ואמרו דרך כעס שמוחלים לו, כתב שם וז"ל, ולא עוד אלא אפילו היו כל בני הקהילה באותו מעמד ואמרו לו כן דרך כעס אנו מוחלים לך, נמי לא היה מועיל לדעת רבינו ירוסם [נתיב כ"ט ח"ד] בשו"ע סוף סימן של"ג, ואפילו להתורת חיים ריש פרק גט פשוט שהקשה ע"ז ממה דאמרנין התם הני פדי ומגרישי נשיהו, דמשמע מה שאדם עושה בכעסו מהני, מלבד כי בקל יש לדחות קשיותו כמובן, מ"מ גם הוא לא אמר אלא בעושה מעשה בפני ב"ד ועדים כדמוכח מלשונו שם, אבל הכא לא היה שם ב"ד ועדים כי כל הקהילה נוגעים הם ולכו"ע פטומי מילי בעלמא הם, ומכ"ש שלא היה באסיפת כל בני הקהילה רק איזה מהמבוררים שחרחר עמהם ריב והכעיסם, א"כ פשוט מאד שהרי הוא בחוקתו בקהילה כמו שהיה, ולא מיבעיא שאינם מחזירים להחזיר לו מה שנתן, אלא שצריך ליתן מה ששואר חייב, ולא עוד, אלא כל מה שהוטל על הקהל מאז ועד עכשיו ומכאן והלאה עולים ומטים, הכל מחויב לשלם להם עד שישלם לעצמו פטורים מכל בני הקהילה שנופרד מהם ברצונם ורשותם, עכ"ל ע"ש:

גליון מהרש"א

קנין לפיזומו. ועיין מהלכות מכירה שם בנפק משנה דין ו', וי"ל דלא רצה לפרש מטעם חזר וכהדר המניד [שם], משום דהוי כחצר הסופרין ואין קנין זה מזה. ומש"ה דייק הרמב"ם שם ולא כתב וזוהי סיבה ציור של מוכר מוסכר [לוקח], אלא דמיירי בהוי מונחם בנית אחר ושכרו הלקח. ומשום ג"כ קושיא ש"ך [סי' ק"ט] ס"ק. אך נראה מוכח ב"מ י"א [ט"ז ב'] ממשע דרכן גמליאל חוקים, דגם סלד מוכר המושכר ללוקח קנה, אם לא שדמוק דאי הו' אמרנין דרכן גמליאל הקנה כמורה חזר, היינו כרכ אפי' ב"ב פ"ו צ' דלמי שדמוק קונה, ולפי האמת הקנה רכן גמליאל כמורה אגב. ועיין בהגהת שו"ע ריש סימן ר' מנזלר ג"כ דקונה. מיהו כהאי דרכן גמליאל צ"ל לומר למ"ש שם רש"י ד"ה אינה מונן. דרכן גמליאל אפקר המשער לגביהו, א"כ אין לן קנין זה מזה. עיין סימן ש"כ סוף ט"ו ועיין בגליון ש"ע סימן זה סעיף ה' [ב"ה ומלמד].

לו. שנים. י"ל דלא דוקא בפני ב', אלא דנקט לשון הש"ס פ"ק דקדושין דף ט"ו ע"א וכתבנו המוס' שם, וה"ה אם א"ל כן ציו לצינו ומודה בכך הו' מחילה ללא איברי סהדי אלא לשיקרא, שוב מלאמי כן בריב"ש סי' מע"ו בשם המפרשים ע"ש. שם [סי' תניח]: לו. פטור. ואע"פ שכתב קיבל כל השכירות אינו נרץ להחזיר כלום [ועמ"ש בס"י ר"ו ס"ק מ']. שם [ש"ך סקמ"ט]:
שאלו לי עליך כלום, רק זיל לחוד מהני, י"ל דהיינו רק לענין השעבוד, כגון אם הוא דבר האבד ושוכר עליו, כהא ס"ל כיון שאמר לך מעמדי מחל לו השעבוד, אבל לענין ממון י"ל דבעינן דוקא לומר ואין לי עליך כלום כמ"ש רש"י והרמב"ם. וצ"ל דהש"ך מפרש דברי הרשב"א והמרדכי ורבינו ירוסם דדיל לחוד מהני גם לענין ממון, מחמת שמוכח מהש"ס שם להדיא דהיכא שאין גופו קנוי פטור מהממון שמגיע לאדון. אבל לפע"ד לא מוכח מידי, די"ל שאני החם גבי עבד עברי היוצא בגרעון כסף בע"כ של האדון, וא"כ לענין מאי אמר לו זיל, ע"כ לפטור מהממון, אבל גבי פועל שיש להאדון עליו שעבוד שצריך להשתעבד אם הוא דבר האבד, י"ל מה שאל"ך לך היינו לפטור מהשעבוד, אבל מגיל לומר שפטור להחזיר לו השכירות שקיבל. ודוחק לומר דמיירי דבר האבד ולכן מהני לך מעמדי לחוד, כיון דיכול לחזור בלא"ה א"כ מה שאמר לך מעמדי ע"כ לפטור מהממון כמו זיל גבי עבד עברי, דא"כ לא היה לו להש"ך לסתום אלא לפרש דבר האבד צריך להחזיר לו הממון שקיבל משום שי"ל מה שאמר לו לך, היינו שפטור מהשעבוד, בפרט שמקור דין זה שכתבו הרשב"א והמרדכי במלמד מיירי דבר האבד, וגם דברי הרמ"א שכתב סתם מיהו בשאר פועל כו', משמע דומיא דמלמד דהוי דבר האבד, וא"כ דברי הש"ך קשים ביותר, וצ"ע בדבר מעשה, עכ"ד ע"ש: י. אם אמר לו דרך כעס. עיין בתורת חיים ריש פרק גט פשוט [ד"ה אחרא] שדחה דעה זו, ועיין בתשובת מהרי"ם מבריסק סי' ל"ה שכתב דכל קושיותיו לק"מ ע"ש, והזכרתיו בקצרה בפ"ת לאה"ע סימן קנ"ד בסדר הגט ס"ק מ"ג ע"ש. ועיין בתשובת חתם סופר חלק חו"מ סי' ק"ל בבידון אחד שהכניסוהו בחוקת הקהילה, ואח"כ נתקוטט עם המבוררים ואמרו דרך כעס שמוחלים לו, כתב שם וז"ל, ולא עוד אלא אפילו היו כל בני הקהילה באותו מעמד ואמרו לו כן דרך כעס אנו מוחלים לך, נמי לא היה מועיל לדעת רבינו ירוסם [נתיב כ"ט ח"ד] בשו"ע סוף סימן של"ג, ואפילו להתורת חיים ריש פרק גט פשוט שהקשה ע"ז ממה דאמרנין התם הני פדי ומגרישי נשיהו, דמשמע מה שאדם עושה בכעסו מהני, מלבד כי בקל יש לדחות קשיותו כמובן, מ"מ גם הוא לא אמר אלא בעושה מעשה בפני ב"ד ועדים כדמוכח מלשונו שם, אבל הכא לא היה שם ב"ד ועדים כי כל הקהילה נוגעים הם ולכו"ע פטומי מילי בעלמא הם, ומכ"ש שלא היה באסיפת כל בני הקהילה רק איזה מהמבוררים שחרחר עמהם ריב והכעיסם, א"כ פשוט מאד שהרי הוא בחוקתו בקהילה כמו שהיה, ולא מיבעיא שאינם מחזירים להחזיר לו מה שנתן, אלא שצריך ליתן מה ששואר חייב, ולא עוד, אלא כל מה שהוטל על הקהל מאז ועד עכשיו ומכאן והלאה עולים ומטים, הכל מחויב לשלם להם עד שישלם לעצמו פטורים מכל בני הקהילה שנופרד מהם ברצונם ורשותם, עכ"ל ע"ש:

קצו שפתי כהן חשן משפט שלד הלכות שכירות פועלים מאירת עינים

סימן שלד סעיף א' א' וכן בכ"ז אונס שאירע כו'. עיין **סימן שלד סעיף א' א'** פסידא דפועל ואין הבע"ה הבית נותן נמשכות רמ"א סי' (י"ט) [כ"ז], *ונמשכות רש"ם [ח"מ] סי' ר"ה ומט"ו **או בכ"ז** פירות, אפילו כפועל בטל אינו נותן לו, והטעם כמב הטור ונמנ"ט (ח"א) [ח"ב] סי' ר"ה [קש"ב]: ב' מיהו יש חולקין כו'. [המובא בצינונים אות א'] [וגם מור"ם כתבו אחר זה מידן דרך כלל ז"ל, לעולם לא יחייב צע"ה אלא"כ הוא היה יודע והפועל לא היה יודע דה"ל להבע"ה צ"ל לנלוט לו ולהטות, אבל אם

בכתי"י צירע חשבות חסדתי וי' ששכר בית ע"פ כתי"י

שניהן יודעין או שניהן אינן יודעין הפועל מפקיד, שהמזל"ה מחזירו עליו הראיה וידו על המחמונה, ע"כ"ל הטור: ב' ואם היה מכת מדינה עיין **צ"ע** סימן ש"כ"א. ומדליין מור"ם המראה מקום על קימן ש"כ"א ולא נס על קימן ש"כ"א ששם מקור דעי מכת מדינה, נראה דלא צ"ל שכן אלא לרמוז על מה שכתב שם בסימן ש"כ"א סעיף א' דנמכת מדינה לפעמים יד הפועל על העליונה, וכמ"ש שם בשם מהר"ם [הובא במדריכי בי"מ סי' שמי"א] דפסק כן במלמד, ועיין מה שכתבתי שם [סק"י] עליו דלעג"ד אין דעת מהר"ם במדריכי כן, ע"ש שהרשב"א*: ב' דבע"ה הבית הוא כפועל כו'. פירוש, כמו דנפועל אחריו המזל"ה מחזירו עליו הראיה ה"נ הבע"ה הגב' להוציא מנצי כמו דהמת, והחולקין ק"ל שאני שכירות נמים דה"ל כמכר לו הציט כל אומה שנה, וכ"כ שם במשנות הרשב"א [המובא בצינונים אות ד'] הטעם צהדיאל:

או אפילו שדרכו לפסוק והפועל יודע דרך הנהר *פסידא דפועל ואין בעל הבית נותן לו כלום י'אף על פי שגם בעל הבית יודע דרך הנהר אבל אם אין הפועל יודע דרך הנהר ובעל הבית יודע נותן לו שכרו כפועל בטל. הגה **א"י** וכן ככל אונס שאירע לפועל בין ששניהם היו יודעין שדרך האונס לצד או ששניהן אינן יודעין הוא פסידא דפועל אבל אם בעל הבית יודע והפועל אינו יודע הוא פסידא דבעל הבית. **א"א** הוא מכת מדינה עיין לעיל סימן ש"כ"א. **א"מ** ששכר צ"ח לדור צו ומת בתוך זמן השכירות אין צריך לשלם לו רק מה שדר צו **ידע**ל הציט הוא כפועל והוא ליה להטות. **א"מ**יהו **ד"י** יש חולקין לכן ציונים ומקורות סימן שלד (6) טור סעיף ב'. ב' ע"פ א' בהג"ה, ראה סמ"ע סק"ב. (2) מדלי פקח האומנין בי"מ סי' שמי"א *שם מהר"ם דפוס פראג סי' תתרי"ב. וביצונו שסי' הדין: ומלומה הדין סי' עכ"ט. ד"מ ב'. (7) ב"י ב"ק סימן ס"ג סעיף ב"ב שם משנות רשב"א ח"א סי' א"לף וי"ל ונכס חוס' פקח חוקק ב"ב י"א ע"ב ד"ה במתנה, וכן משמע משנות רשב"א ח"ו סי' רכ"ד שהביא ה"י סימן שלד סעיף ב'. ד"מ ב'.

הלא צ"ד [המובאים בצינונים אות ג' ד'] המולקת, וכזה א"כ. ונמרומת הדשן סי' ש"ט פסק כדברי מהר"ם, אלא שמשמע שם שאם הקדים לו השכר אין צריך להחזיר לו וע"ש, עכ"ל ד"מ. ולא ידמי' לטור דעמו, שהרי גם מהר"ם ק"ל המס' להדיא דאם כבר קיבל השכירות כולה א"צ להחזיר, רק שצריך להחזיר לו כפועל בטל מה שהציט פניו לו לעשות צו מה שירצה, וכדברים האלו כתב ג"כ להדיא בתרומת הדשן שם דא"צ להחזיר לו מן השכר, רק כפועל בטל מחזיר לו ע"ש. מיהו כאן בהג"ה י"ל *דפסק דא"צ להחזיר אפילו כפועל בטל כיון דהרשב"א חולק והמזל"ה מחזירו עליו הראיה*. אבל ד"מ וכן בשמ"ע ס"ק ד' משמע להדיא שפסק כן מכת דברי תרומת הדשן, והוא תמוה, ואם צ"ל לומר דאינו צריך להחזיר מה שקיבל מהשכירות כפי הזמן שאינו רוצה לדור עוד, אבל כפועל בטל מחזיר, לא היה צריך לפסוק כן מכת היס' חולקין, דהא מהר"ם גופיה פסק להדיא שם דא"צ להחזיר אם

מכתי"י סק"ב משה"א סק"ב

משה"א סק"א מכתי"י הש"ד

באר הגולה

ב. ואם היו כו'. עיין מ"ש שם [סימן ש"כ"א סק"י]: (ליקוט) ואם כו'. עיין הגהת אשר"י [שם סי' ו'] ד"ה וגם, ואם הניטול כו' (ע"כ): ג. מי כו' דבעל הבית כו'. ר"ל דהוא לוקח השכירות ולכן דינו כפועל דה"ל להטות. וכמ"ש שם במדריכי המובא בצינונים אות ג' ולא דמי לקפינה [שם] ע"ט א' דאמרין אלא בקפינה קסם ויין זה כו', וכמ"ש חוס' שם ד"ה אלא כו' ומד"כ ריב"ז כו', ומ"מ מה שדר צו חייב כמ"ש שם בממור דאמר ליה אילו בעיית כו'. שם [במדריכי]: ד. מיהו כו'. דשכירות ממכר הוא כמ"ש [שם] בפ"ד כ"ו ב', ואמרין דאין המשכיר יכול להוציא כמ"ש לעיל ריש סימן ש"ב: ה. לכן כו'. ד"מ [סיף ב'] כתב, ונמרומת הדשן נ"י ש"יט"ו פסק כמהר"ם, אלא שמשמע שם דאם הקדים השכר א"צ להחזיר לו. וזהו שכתב לכן כו'. אבל במדריכי שם איחא להדיא כן, שכתב שם לא נמנה כל השכירות היושן פטורין כו'. וכן נראה לפי מ"ש הר"ש [שם פ"ו סי' ג'] דטעמא דהוי פסידא דפועלים משום המזל"ה מחזירו עליו הראיה, אלא דהרכ קובר דטעמא משום דה"ל להטות, וכמ"ש לעיל מהמנוט, ולכן לא חילק ברש"א בדין דפועל בטל נון או לא, וא"כ אפילו נון יחזיר, וזהו שכתב לכן כו', ר"ל הואיל הוא פלוגתא דרבוותא. ואין לומר דהרכ נמטין למ"ש במשנה שם [במדריכי] דאם נמנה כל השכירות יש כח ציד היושן להושיב בתוכה דכוותה, כמ"ש [שם ע"ו ע"א] האי מאן כו' ושלם עבידמא כפלגא דימא, ואם לא יחזיר ליושן כמה אדם רוצה ליקח פחות כשלא יהיה דרה צו כמ"ש בפועל בטל, דכזה ודאי לא פליג הרשב"א [המובא בצינונים אות ד'] וכמ"ש לעיל בסימן שט"ו [סיף א']. אבל בתרומת הדשן שם ק"ל דמדינא כן הוא, וכן י"ל כונת מהר"ם, וכמ"ש בקפינה שם ע"ט [ע"ב], ועיין חוס' שם ד"ה אי אמה כו' וי"ל כיון שנתן כו':

באר הגולה
ב. ואם היו כו'. עיין מ"ש שם [סימן ש"כ"א סק"י]: (ליקוט) ואם כו'. עיין הגהת אשר"י [שם סי' ו'] ד"ה וגם, ואם הניטול כו' (ע"כ): ג. מי כו' דבעל הבית כו'. ר"ל דהוא לוקח השכירות ולכן דינו כפועל דה"ל להטות. וכמ"ש שם במדריכי המובא בצינונים אות ג' ולא דמי לקפינה [שם] ע"ט א' דאמרין אלא בקפינה קסם ויין זה כו', וכמ"ש חוס' שם ד"ה אלא כו' ומד"כ ריב"ז כו', ומ"מ מה שדר צו חייב כמ"ש שם בממור דאמר ליה אילו בעיית כו'. שם [במדריכי]: ד. מיהו כו'. דשכירות ממכר הוא כמ"ש [שם] בפ"ד כ"ו ב', ואמרין דאין המשכיר יכול להוציא כמ"ש לעיל ריש סימן ש"ב: ה. לכן כו'. ד"מ [סיף ב'] כתב, ונמרומת הדשן נ"י ש"יט"ו פסק כמהר"ם, אלא שמשמע שם דאם הקדים השכר א"צ להחזיר לו. וזהו שכתב לכן כו'. אבל במדריכי שם איחא להדיא כן, שכתב שם לא נמנה כל השכירות היושן פטורין כו'. וכן נראה לפי מ"ש הר"ש [שם פ"ו סי' ג'] דטעמא דהוי פסידא דפועלים משום המזל"ה מחזירו עליו הראיה, אלא דהרכ קובר דטעמא משום דה"ל להטות, וכמ"ש לעיל מהמנוט, ולכן לא חילק ברש"א בדין דפועל בטל נון או לא, וא"כ אפילו נון יחזיר, וזהו שכתב לכן כו', ר"ל הואיל הוא פלוגתא דרבוותא. ואין לומר דהרכ נמטין למ"ש במשנה שם [במדריכי] דאם נמנה כל השכירות יש כח ציד היושן להושיב בתוכה דכוותה, כמ"ש [שם ע"ו ע"א] האי מאן כו' ושלם עבידמא כפלגא דימא, ואם לא יחזיר ליושן כמה אדם רוצה ליקח פחות כשלא יהיה דרה צו כמ"ש בפועל בטל, דכזה ודאי לא פליג הרשב"א [המובא בצינונים אות ד'] וכמ"ש לעיל בסימן שט"ו [סיף א']. אבל בתרומת הדשן שם ק"ל דמדינא כן הוא, וכן י"ל כונת מהר"ם, וכמ"ש בקפינה שם ע"ט [ע"ב], ועיין חוס' שם ד"ה אי אמה כו' וי"ל כיון שנתן כו':

באר הגולה
ב. ואם היו כו'. עיין מ"ש שם [סימן ש"כ"א סק"י]: (ליקוט) ואם כו'. עיין הגהת אשר"י [שם סי' ו'] ד"ה וגם, ואם הניטול כו' (ע"כ): ג. מי כו' דבעל הבית כו'. ר"ל דהוא לוקח השכירות ולכן דינו כפועל דה"ל להטות. וכמ"ש שם במדריכי המובא בצינונים אות ג' ולא דמי לקפינה [שם] ע"ט א' דאמרין אלא בקפינה קסם ויין זה כו', וכמ"ש חוס' שם ד"ה אלא כו' ומד"כ ריב"ז כו', ומ"מ מה שדר צו חייב כמ"ש שם בממור דאמר ליה אילו בעיית כו'. שם [במדריכי]: ד. מיהו כו'. דשכירות ממכר הוא כמ"ש [שם] בפ"ד כ"ו ב', ואמרין דאין המשכיר יכול להוציא כמ"ש לעיל ריש סימן ש"ב: ה. לכן כו'. ד"מ [סיף ב'] כתב, ונמרומת הדשן נ"י ש"יט"ו פסק כמהר"ם, אלא שמשמע שם דאם הקדים השכר א"צ להחזיר לו. וזהו שכתב לכן כו'. אבל במדריכי שם איחא להדיא כן, שכתב שם לא נמנה כל השכירות היושן פטורין כו'. וכן נראה לפי מ"ש הר"ש [שם פ"ו סי' ג'] דטעמא דהוי פסידא דפועלים משום המזל"ה מחזירו עליו הראיה, אלא דהרכ קובר דטעמא משום דה"ל להטות, וכמ"ש לעיל מהמנוט, ולכן לא חילק ברש"א בדין דפועל בטל נון או לא, וא"כ אפילו נון יחזיר, וזהו שכתב לכן כו', ר"ל הואיל הוא פלוגתא דרבוותא. ואין לומר דהרכ נמטין למ"ש במשנה שם [במדריכי] דאם נמנה כל השכירות יש כח ציד היושן להושיב בתוכה דכוותה, כמ"ש [שם ע"ו ע"א] האי מאן כו' ושלם עבידמא כפלגא דימא, ואם לא יחזיר ליושן כמה אדם רוצה ליקח פחות כשלא יהיה דרה צו כמ"ש בפועל בטל, דכזה ודאי לא פליג הרשב"א [המובא בצינונים אות ד'] וכמ"ש לעיל בסימן שט"ו [סיף א']. אבל בתרומת הדשן שם ק"ל דמדינא כן הוא, וכן י"ל כונת מהר"ם, וכמ"ש בקפינה שם ע"ט [ע"ב], ועיין חוס' שם ד"ה אי אמה כו' וי"ל כיון שנתן כו':

באר היטב

סימן שלד סעיף א' א. אונס. עיין במשנות רמ"א סי' (י"ט) [כ"ז], ונמשכות רש"ם סי' ר"ה ומט"ו ונמנ"ט (ח"א) [ח"ב] סי' ר"ה. [ש"ך סק"א]: ב. חולקין. וכזה הש"ך [סק"ב] דלענין דינא נ"ל כדעה הראשונה, דהא עיקר ראי' היס' חולקין הוא מנכ' דשכירות ליומא ממכר הוא, והתוס' צ"מ דף ג"ו ע"ב ופ"ק דע"ו דף ע"ו ע"א כתבו דלא אמרין שכירות ליומא כו' אלא בזאנאה דרבי קרא ולא בשאר דוכתי, וכ"כ בתרומת הדשן סי' ש"ח ונמשכות מהרש"ל סי' מ"ג ע"ש. ועוד י"ל, דאפילו אי אמרין שכירות ליומא ממכר הוא אין צריכים היושנים לשלם, ד"ל לכל יומא ליומא ממכר הוא. ועוד, דאילו במכירה גופא אונס כש"ס אונס דנכר והוא נענין שיהיה לו להמוכר להטות מי לא נמנעל המכר, וה"נ כיון דטעמא הוא דבעל הבית הוא כמו פועל והוא לו להתנות בטל השכירות. מיהו אם כבר קיבל השכירות אין צריך להחזיר מטעם דכיון דנתן לו שכרו נמנעל שיהא שלו אפילו יאירע אונס, וכמ"ש ה"מ"ס' צ"מ דף ע"ט ע"ב ריש ע"ב והפוסקים ונמרומת הדשן סי' ש"ט, אלא ד"מ שצ"ח להחזיר לו כפועל בטל מה שהציט פניו לו לעשות צו מה שירצה, עכ"ל:

באר היטב
סימן שלד סעיף א' א. אונס. עיין במשנות רמ"א סי' (י"ט) [כ"ז], ונמשכות רש"ם סי' ר"ה ומט"ו ונמנ"ט (ח"א) [ח"ב] סי' ר"ה. [ש"ך סק"א]: ב. חולקין. וכזה הש"ך [סק"ב] דלענין דינא נ"ל כדעה הראשונה, דהא עיקר ראי' היס' חולקין הוא מנכ' דשכירות ליומא ממכר הוא, והתוס' צ"מ דף ג"ו ע"ב ופ"ק דע"ו דף ע"ו ע"א כתבו דלא אמרין שכירות ליומא כו' אלא בזאנאה דרבי קרא ולא בשאר דוכתי, וכ"כ בתרומת הדשן סי' ש"ח ונמשכות מהרש"ל סי' מ"ג ע"ש. ועוד י"ל, דאפילו אי אמרין שכירות ליומא ממכר הוא אין צריכים היושנים לשלם, ד"ל לכל יומא ליומא ממכר הוא. ועוד, דאילו במכירה גופא אונס כש"ס אונס דנכר והוא נענין שיהיה לו להמוכר להטות מי לא נמנעל המכר, וה"נ כיון דטעמא הוא דבעל הבית הוא כמו פועל והוא לו להתנות בטל השכירות. מיהו אם כבר קיבל השכירות אין צריך להחזיר מטעם דכיון דנתן לו שכרו נמנעל שיהא שלו אפילו יאירע אונס, וכמ"ש ה"מ"ס' צ"מ דף ע"ט ע"ב ריש ע"ב והפוסקים ונמרומת הדשן סי' ש"ט, אלא ד"מ שצ"ח להחזיר לו כפועל בטל מה שהציט פניו לו לעשות צו מה שירצה, עכ"ל:

באר היטב
סימן שלד סעיף א' א. אונס. עיין במשנות רמ"א סי' (י"ט) [כ"ז], ונמשכות רש"ם סי' ר"ה ומט"ו ונמנ"ט (ח"א) [ח"ב] סי' ר"ה. [ש"ך סק"א]: ב. חולקין. וכזה הש"ך [סק"ב] דלענין דינא נ"ל כדעה הראשונה, דהא עיקר ראי' היס' חולקין הוא מנכ' דשכירות ליומא ממכר הוא, והתוס' צ"מ דף ג"ו ע"ב ופ"ק דע"ו דף ע"ו ע"א כתבו דלא אמרין שכירות ליומא כו' אלא בזאנאה דרבי קרא ולא בשאר דוכתי, וכ"כ בתרומת הדשן סי' ש"ח ונמשכות מהרש"ל סי' מ"ג ע"ש. ועוד י"ל, דאפילו אי אמרין שכירות ליומא ממכר הוא אין צריכים היושנים לשלם, ד"ל לכל יומא ליומא ממכר הוא. ועוד, דאילו במכירה גופא אונס כש"ס אונס דנכר והוא נענין שיהיה לו להמוכר להטות מי לא נמנעל המכר, וה"נ כיון דטעמא הוא דבעל הבית הוא כמו פועל והוא לו להתנות בטל השכירות. מיהו אם כבר קיבל השכירות אין צריך להחזיר מטעם דכיון דנתן לו שכרו נמנעל שיהא שלו אפילו יאירע אונס, וכמ"ש ה"מ"ס' צ"מ דף ע"ט ע"ב ריש ע"ב והפוסקים ונמרומת הדשן סי' ש"ט, אלא ד"מ שצ"ח להחזיר לו כפועל בטל מה שהציט פניו לו לעשות צו מה שירצה, עכ"ל:

חידושי רעק"א

סימן שלד סעיף א' א. דרך הנהר פסידא דפועל. נ"ל, אם מוכר צע"ה וא"כ יאירע אונס צריך לשלם לכבר נמנעל להס'. משנות רמ"א סי' ב': שם בהג"ה. דבעל הבית הוא כפועל והוא"ל להתנות. נ"ל, עיין מ"ש המג"א בל"ח סימן קנ"ד ס"ק (כ"ז) [כ"ז] על משנה מנחם עובדיה סי' ס"ד: שם. מיהו יש חולקים. נ"ל, וכן הוא במשנות הגאונים סי' ר"ג, ועיין בפספס ממנה אפרים הלכות שכירות (שי"ח):

חידושי רעק"א
סימן שלד סעיף א' א. דרך הנהר פסידא דפועל. נ"ל, אם מוכר צע"ה וא"כ יאירע אונס צריך לשלם לכבר נמנעל להס'. משנות רמ"א סי' ב': שם בהג"ה. דבעל הבית הוא כפועל והוא"ל להתנות. נ"ל, עיין מ"ש המג"א בל"ח סימן קנ"ד ס"ק (כ"ז) [כ"ז] על משנה מנחם עובדיה סי' ס"ד: שם. מיהו יש חולקים. נ"ל, וכן הוא במשנות הגאונים סי' ר"ג, ועיין בפספס ממנה אפרים הלכות שכירות (שי"ח):

חידושי רעק"א
סימן שלד סעיף א' א. דרך הנהר פסידא דפועל. נ"ל, אם מוכר צע"ה וא"כ יאירע אונס צריך לשלם לכבר נמנעל להס'. משנות רמ"א סי' ב': שם בהג"ה. דבעל הבית הוא כפועל והוא"ל להתנות. נ"ל, עיין מ"ש המג"א בל"ח סימן קנ"ד ס"ק (כ"ז) [כ"ז] על משנה מנחם עובדיה סי' ס"ד: שם. מיהו יש חולקים. נ"ל, וכן הוא במשנות הגאונים סי' ר"ג, ועיין בפספס ממנה אפרים הלכות שכירות (שי"ח):

מאירת עינים חשן משפט שלד הלכות שכירות פועלים שפתי בהן קצו

דן אם קב"ה השכיר בו. כן משמע ממרומת הדשן סי' שכ"ט והביאו כה"מ [סעיף ב'] שכתב זה אדון אחר, והביא רמ"א מדין ספינה זו לזו זה שמוזכרין דינו לעיל סימן שי"א [סעיף ד'] ומשום דאינו דומה ממש כתב מור"ם דין זה בלשון "כן נראה לי". הן והורה פסידא דפועל או

כבר קיבל השכירות, ע"ש ו"ע. ולענין דינא נראה לי עיקר כהה"מ, ואע"ג שצ"י סוף סימן שי"ב [סעיף ב'] פסק כה"מ ולא כה"מ, כבר סתם ה"מ שם [סוף סעיף ב'] דכרי, והוא, דעיקר ראיית הרש"ט הוא מנה דשכירות ליומא ממכר הוא, והתוס' פרק הוה"ב [ב"מ]

הוא אם קבל השכר כולו אין צריך להחזיר כלום כן נראה לי. ואם צרחו "מחמת שנינו אורח הוא כשאר אונס" והוא פסידא דפועל או המלמד.

ב"ה שכרו להשקות שדהו ובא מטר בלילה בענין שאינו צריך "אינו נותן לו כלום וכן אם בא בחצי היום אינו נותן לו מחצי היום ואילך

צינונים ומקורות ה' מופת הדשן סי' שכ"ט. ד"מ כ'. ו' משנת מהר"ל סי' מ"א ומהר"ם פדוואה סי' פ"ו. ד"מ ד'.

דף י"ו ע"ב [ד"ה והאין ופ"ק דע"ז דף ט"ו ע"א [ד"ה והשתא] כתבו ללא אמרינן שכירות ליומא ממכר הוא אלא באונסה דרבי קרא ולא בשאר דוכתי, וכ"ה במרומת הדשן סי' שי"ט ומרש"ל בתשובה סי' מג דלא אמרינן שכירות ליומא ממכר רק גזרי אונסה ולא בשאר מילי ע"ש [גם מ"ש ה"ב] [שם] שדעת התוס' פרק חוקת הבתים [ב"ב] דף ק"ב [כ"א] *ג"א ע"ב ד"ה ע"פ כתיב במתנה [כהרש"ט], סתם ה"מ שם].

ועוד נראה לי, דאפילו אי אמרינן שכירות ליומא ממכר הוא אין היורשים צריכין לשלם, ד"ל דלכל יומא ויומא ממכר הוא. עוד י"ל, דאטו במכירה גופא כשיש אונס צדצר והוא צענין שה"ל להמוכר להפנות מי לא נמצטל

המכר, וה"נ כיון דטעמא הוא דבעל הבית הו' כמו פועל וה"ל להטות בעל השכירות. מיהו אם כבר קיבל השכירות א"ל להחזיר מטעם דכיון דנתן לו שכרו נמכרה לו שיהיה שלו אפילו יארע אונס, וכמ"ש התוס' פרק האומנים [ב"מ] דף ע"ט ריש ע"ב [ד"ה אי אהו] והפוסקים ומרומת הדשן סי' שכ"ט, אלא ד"מ שצריך להחזיר לו כפועל בעל מה שהבית פנוי לו לעשות בו מה שירצה דוק: (ה' א) מחמת שינוי בו. בתשובת מהר"ל שם [המובא בצינונים אות ד'], ואם נפשו לומר שלא יחשב אונס כיון שלא היה צורך מעצמו אם לא שיצריחו אצלו, נראה דהא לימא בו ע"ש. ובתשובת מהר"מ פדוואה סי' פ"ו משמע דדוקא כשהמיעוט נצחו, אבל אם הדבר חזק צר מינן שכולם נצחו הו' מכת מדינה, וכמ"ש בהגהות אשר"י [פרק האומנים סי' ד'] מ"א [שם] דאם הביטול מחמת גזירות המושל צעיר ואי אפשר למלמדים ללמוד ה"ל מכת מדינה ונותן לו כל שכרו. ומשמע עוד שם [במהר"ם פדוואה] דאף שהרוב נצחו לא הו' מכת מדינה, שכתב שם ו"ל, למה הניחה הה"ה ענין חולי הנער אשר נמסקה בו וצאה לדבר בגזירת המושל שהוא מכת מדינה, היה לה לומר אם החולי מכת מדינה שרצים הם החלו כמו צדצר או שאר תלמידי הממרגשים בהשפנות העמים, אלא ודאי אין כונת הה"ה על הרוב רק על הכלל כולם שכל המלמדים נצטלים, ובחולי לא ימצאו דבר זה בו, עכ"ל. ואין דבריו נ"ל בזה לפענ"ד, דהא אמרינן בש"ס פרק המקבל [ב"מ ק"ה ע"ב] דהיכא דאשתדוף רובא דבאגי הו' מכת מדינה, והוא מוסכם מכל הפוסקים, וכ"כ הטור לעיל סימן שכ"ב, אלא נראה דנקט (ש"ס) [שם] המושל דהו' מילתא פסיקא, משא"כ בחולי שהיו צריכין לראות את הרוב חולים, אבל אה"נ אם ידוע שהרוב חולים או שהרוב נצחו מהעיר הו' מכת מדינה, כן נראה לפענ"ד. [עין בפסק מהר"מ מטיקטין בצדכרי דפוס קראקא בתחילת נויקין, בני משפחה ציט לנצרו וכנסו בו ואח"כ נמסרה שנינו אורח ודבר צר מינן והוכרחו לנצרו, ופסק דצריך השוכר לשלם לו. ודבריו ז"ע לדינא וע"ש. עין בתשובת מהר"ם דפוס פראג סי' תל"ד. *עין בתשובת רא"מ [קשי"ב]: [ע"פ ב' ה"א] ד' שכרו להשקות. עין בתשובת ר"א חיים סי' נ"ג [קשי"ב]:

המכר, וה"נ כיון דטעמא הוא דבעל הבית הו' כמו פועל וה"ל להטות בעל השכירות. מיהו אם כבר קיבל השכירות א"ל להחזיר מטעם דכיון דנתן לו שכרו נמכרה לו שיהיה שלו אפילו יארע אונס, וכמ"ש התוס' פרק האומנים [ב"מ] דף ע"ט ריש ע"ב [ד"ה אי אהו] והפוסקים ומרומת הדשן סי' שכ"ט, אלא ד"מ שצריך להחזיר לו כפועל בעל מה שהבית פנוי לו לעשות בו מה שירצה דוק: (ה' א) מחמת שינוי בו. בתשובת מהר"ל שם [המובא בצינונים אות ד'], ואם נפשו לומר שלא יחשב אונס כיון שלא היה צורך מעצמו אם לא שיצריחו אצלו, נראה דהא לימא בו ע"ש. ובתשובת מהר"מ פדוואה סי' פ"ו משמע דדוקא כשהמיעוט נצחו, אבל אם הדבר חזק צר מינן שכולם נצחו הו' מכת מדינה, וכמ"ש בהגהות אשר"י [פרק האומנים סי' ד'] מ"א [שם] דאם הביטול מחמת גזירות המושל צעיר ואי אפשר למלמדים ללמוד ה"ל מכת מדינה ונותן לו כל שכרו. ומשמע עוד שם [במהר"ם פדוואה] דאף שהרוב נצחו לא הו' מכת מדינה, שכתב שם ו"ל, למה הניחה הה"ה ענין חולי הנער אשר נמסקה בו וצאה לדבר בגזירת המושל שהוא מכת מדינה, היה לה לומר אם החולי מכת מדינה שרצים הם החלו כמו צדצר או שאר תלמידי הממרגשים בהשפנות העמים, אלא ודאי אין כונת הה"ה על הרוב רק על הכלל כולם שכל המלמדים נצטלים, ובחולי לא ימצאו דבר זה בו, עכ"ל. ואין דבריו נ"ל בזה לפענ"ד, דהא אמרינן בש"ס פרק המקבל [ב"מ ק"ה ע"ב] דהיכא דאשתדוף רובא דבאגי הו' מכת מדינה, והוא מוסכם מכל הפוסקים, וכ"כ הטור לעיל סימן שכ"ב, אלא נראה דנקט (ש"ס) [שם] המושל דהו' מילתא פסיקא, משא"כ בחולי שהיו צריכין לראות את הרוב חולים, אבל אה"נ אם ידוע שהרוב חולים או שהרוב נצחו מהעיר הו' מכת מדינה, כן נראה לפענ"ד. [עין בפסק מהר"מ מטיקטין בצדכרי דפוס קראקא בתחילת נויקין, בני משפחה ציט לנצרו וכנסו בו ואח"כ נמסרה שנינו אורח ודבר צר מינן והוכרחו לנצרו, ופסק דצריך השוכר לשלם לו. ודבריו ז"ע לדינא וע"ש. עין בתשובת מהר"ם דפוס פראג סי' תל"ד. *עין בתשובת רא"מ [קשי"ב]: [ע"פ ב' ה"א] ד' שכרו להשקות. עין בתשובת ר"א חיים סי' נ"ג [קשי"ב]:

בכתיב יתא לציון זה ונראה שנוסח ב"ב מצויין החובא להגן סקי' ודא באה"ט סוס"ג

לומר דהא בבית גופא יתא שום מכה, דהא בגזירות המושל שלא ללמוד דבמרכי פרק האומנים [ב"מ סי' שמ"ג] *פסק דלא הו' מכת מדינה כיון דרוב העיר לא נצחו, מ"מ משמע במקום שצריכים הרוב לברוח

באר הגולה סעיף ב' ה. שם [ב"מ ע"ז ע"א] מומרל דרנב האו מאן דאגר אגורי לדולא ואמא מיטרא וכו'.

ג. שינוי. לזון תשובת מהר"ל שם, ואם נפשו לומר שלא יחשב אונס כיון שלא היה צורך מעצמו אם לא שיצריחו אצלו, נראה דהא לימא בו ע"ש. ובתשובת מהר"מ פדוואה סי' כ"ו [פ"ו] משמע דדוקא כשהמיעוט נצחו, אבל אם הדבר חזק צר מינן שכולם נצחו הו' מכת מדינה, וכמ"ש בהגהות אשר"י פרק האומנים מ"א [שם] דאם הביטול מחמת גזירות המושל צעיר ואי אפשר למלמדים ללמוד ה"ל מכת מדינה ונותן לו כל שכרו. [עין לעיל ריש סימן שי"א בה"ה]. ומשמע עוד שם דאף שהרוב נצחו לא הו' מכת מדינה. ואין דבריו נ"ל בזה, דהא אמרינן בש"ס פרק המקבל דהיכא דאשתדוף רובא דבאגי הו' מכת מדינה, והוא מוסכם מכל הפוסקים, וכ"כ הטור ריש סימן שכ"ב, אלא נראה דנקט המושל דהו' מילתא פסיקא, משא"כ בחולי שהיו צריכין לראות את הרוב חולים, אבל אה"נ אם ידוע שהרוב חולים או שהרוב נצחו מהעיר הו' מכת מדינה, כן נראה לפענ"ד. [עין בפסק מהר"מ מטיקטין בצדכרי דפוס קראקא בתחילת נויקין, בני משפחה ציט לנצרו וכנסו בו ואח"כ נמסרה שנינו אורח ודבר צר מינן והוכרחו לנצרו, ופסק דצריך השוכר לשלם לו. ודבריו ז"ע לדינא וע"ש. עין בתשובת מהר"ם דפוס פראג סי' תל"ד. *בתשובת רא"מ סי' נ"ג. ש"ך [קשי"ב]:

באר היטב פתחי תשובה סעיף ב' ב. בחצי היום אינו נותן לו כ"י. עין בספר שער משפט [סקי"א] שהביא בשם תשובת ראש יוסף למוהר"ר אשקפה ז"ל, ברובא שנתן לשמעון עשרים ר"ט עבור שיתקן לו בגדים שלו עשרים חתיכות להוציא מהם הכתמים, וכאשר עשה שמעון חצי המלאכה חזר ראובן ואמר לשמעון אין לי בגדים ליתן לך עוד ורוצה שיחזיר לו עשרה ר"ט שנשאר בידו, ופסק שם שאם אין לו בגדים ליתן לו שלא יפסיד המעות שנתן לו כ"י. והוא ז"ל השיג עליו וכתב דפשוט דאלא היה ראובן נותן לשמעון המעות מקודם, היה הדין שיכול לחזור בו כיון שאינו צריך להבגדים, דדמי לדינא דריש פרק האומנים [ב"מ ע"ז ע"א] ובשו"ע כאן דאם אתא מיטרא בפלגא דיומא אינו צריך ליתן לו מותר השכירות, אבל כיון שנתן ראובן לשמעון המעות קודם, דמי לההוא דסימן שי"א סעיף ד' דאם אמר לו ספינה זו אני משכיר לך והשוכר אמר יין זה וטבעה בחצי הדרך, דאם נתן לו השוכר איצ' להחזיר לו, וכ"כ הרמ"א סעיף א' לענין אם שכר בית ומת, דאם קיבל השכר כולו איצ' להחזיר לו, וייליף לה מהתם כמ"ש הסמ"ע [סקי"ד], וה"נ כיון שראובן נתן כבר המעות אף שאין לו בגדים מפסיד כיון ששמעון מוכן לקיים תנאו וראובן אין לו בגדים, וזה פשוט וברור ע"ש:

גליון מהר"ש"א לשכירות, יוכל הפועל לחזור בו דהו' אדך המוציא, ועין גליון סמ"ע סימן שי"ט וסקי"ב ד"ה אכל ונרא' ש.

גליון מהר"ש"א לשכירות, יוכל הפועל לחזור בו דהו' אדך המוציא, ועין גליון סמ"ע סימן שי"ט וסקי"ב ד"ה אכל ונרא' ש.

מאירת עינים

חשן משפט שלד הלכות שכירות פועלים

קצח מאירת עינים

ו' אבל אם בא הנהר נותן כו'. הא ללא מפליג גם כזה בין לרבו לנזק לאין לרבו לנזק או אם הפועלים מבני העיר או לא כמו שמהלק בסעיף א' צרכו להשקות השדה מן הנהר ופסק הנהר, משום דמסת נהר עשוי לנזק ולכן עושין חריצין להוליך המים בכל השדה והצעה"כ הוא היודע דרך שדהו וחריציו, משא"כ הפועלים לא ע"פ שהן מההוא מתאזיזין יודעין אם עשה צעה"כ חריצו לשדהו שיבוא דרך שם, אבל אם פסק הנהר או לא זה יודעין כל בני העיר, כ"כ הסוס' פרק האומנין [דף ע"ו ע"א] [ד"ה צ"ה ע"ד דפסקי כו': הו' דה"ל דהר"ע דהר"עם. עיין מה שכתבנו לפני זה בסק"ל: ו' דאם ביקר הבע"ה הבית ב"ה, פירוש, אפילו לא הראה השדה להפועלים שעתה שכירתו אומן, מ"מ כיון דהצעה"כ ראה שדהו ומלאו שיהיה ראוי לתפור מו לא מיקרי גרס היזק לפועלים דמה היה לו לעשות, משא"כ כשלא ראה הוא שדה קודם לכן, דה"ל להעלות על דעמו שמה אינו ראוי לתפור אותו מממת לימותא דהקרקע ואין שטר פועלים לתפורו, דנראה מדעתו שדעתו לשלם להט ע"פ: י' משא"כ ידועה

כלום ו"אבל אם בא הנהר נותן להם כל שכרן מן השמים נסתייעו. הגה"ה שטר פועלים לתפור שדהו וצ"ל מטר צלילה צענין שאינן יכולין לתפור א"כ לא ראו הפועלים הקרקע פסידא דבעל הבית הוא ה"הויה ליה להודיעם שלא יצאו. פ"י אומרים ב"דאם ניקר בעל הבית המלאכה מצערצ וראה שצריכה פועלין פטור בכל ענין ועיין לעיל סימן של"ג סעיף א' וז'. פ"י אומרים הא דאמרינן דאם אירע אונס הוא פסידא דפועלים היינו ששכרם למלאכה ידועה אבל אם שכרן קחם יכול לומר מן לי מלאכה אחרת כו'. ג' במה דברים אמורים בפועל אבל מי שפסק עם אריסו שאם ישקה שדה זו ארבע פעמים כיום יטול חצי הפירות וכל האריסים שהם משקים שני פעמים אינם נוטלים אלא רביע הפירות ובא המטר ולא הוצרך לדלות ולהשקות נוטל חצי הפירות כמו שפסק עמו שהאריסין כשותף ואינו כפועל. ד' מי ששכר מלמד לבנו וחלה התלמיד אם אינו רגיל באותו חולי ("הוא"ל הדין אם מת הנער) ואפילו אם רגיל והמלמד מהעיר ומכיר בו "פסידא דמלמד אבל אם רגיל בחולי ואין המלמד מכיר בו כגון ציונים ומקורות ז' עול סעיף א'. ט' בטור בשם רמב"ם פ"ט משכירות דין ד'. ט' עומת הדין פ"י שטר. ד"ה ד'. י' מנזיל ריש פסק האומנין ב"מ ס"י שמי"ה ד"ה ה'.

ע"ך לחם סימן שלד סעיף ב' בסופו מן השמים נסתייעו. לפי שבעה"ב יודע דרך הנהר והפועל אינו יודע דשתי ליה, צריך לחיוב בעל הבית. וסו' סעיף ג' בסופו ואינו כפועל. וקבלן דינו כפועל. (ב"י סעיף ד' בשם הרב המגיד פ"ט משכירות ה"ו בשם הרמב"ן ב"מ ע"ז ע"א ד"ה ואח"כ מ"טרא). סעיף ד' בראשו. השוכר תלמד לבנו ואמר לו שילך אצל לוי שינסהו אם יודע ודאי הוא מכת מדינה. ועוד, דעכ"פ הוה שם אונס על מכת דבר ח"ו, וכיון דהבעל הבית ושוכר שניהם לא ידעו הוה ההפסד על המוציא שהוא הבעל הבית שהוא המשכיר, כל זה נ"ל פשוט. אלא שראיתי פסק אחד נדפס בספר האלפסי דפוס קראקי בזה דהשוכר צריך לשלם כל

ביאור הגר"א ה. (ליקוט) יש אומרים הא דאמרינן כו'. עיין לא"ש שם ס"י ג' א"י כיון שלא הראם כו', וכש"כ [שם] ע"ז א' ד"ה לא סירא כו' (ע"כ):

נמה שכתבנו צימון דלעיל סעיף א' ס"ק ג'. סעיף ג' ט. שם צרמב"ס דף ע"ד ע"ב נלמד דין האריס, ומצואר צהלכות [שם ל"ה ע"ב דה"ה הר"ע]. אלטרירכא ליה. כ. שם [ברומב"ס], וכן כתבו הסוס' שם [ד"ה רבה] למרן מה שאמרו צפ"ו דנצח מליעא ריש דף ע"ז דאגר אגורי לדוולא ואח"כ מטרע פסידא דפועלים. וכזה הרב המגיד דקבלן דינו כפועל, ושכן עיקר. סעיף ד' ל. טור סעיף ה' בשם ה"ר יואל הלוי, מהיהא דרנח האי מאן דאגרי

באר הגולה וישם נמימרא דרנח. ו. ממקנת הגמרא הא דלא סירא לארעא וכו' ומימרא דרנח סוף דף ע"ז [ע"ז] וכפירוש רש"י שם [ראה שם ד"ה הא דסירא] שלא הוליך הפועלים שם. ת. רמב"ם צפ"ט מהלכות שכירות דין ד', ומצואר פ"ט משכירות דין ו', וכזה הרב המגיד, ממעשה שצפרק מי אסחזו [גיטין]. י. פסק רכנה שם [בגיטין], וכדמפרש טעמא שם משום הרוחה והא לא משו"ה נמי משלם לו כפי מלאכתו, משא"כ אריס דלא און השדה עושה פירות אינו נוטל כלום, משו"ה כשעושה פירות נוטל כפי שהמנה עמו אפילו לא השקה כלל, דמולו גרס ומן השמים נסתייע. שם [סמ"ע סק"א]: סעיף ד' ה. דמלמד. עיין מה שכתבנו בשם הסמ"ע צימון של"ג ס"ק כ', וגם כאן הדין כן ע"ש. ועיין לקמן סימן של"ז סעיף א' בהג"ה. [סמ"ע סק"ד]. ועיין בתשובת רמ"א ס"י ג' [ש"ך סק"ה]:

באר היטב וצריש סימן של"ה כתבו הטור והמחבר דגם לבעל הבית יש רשות לטעונו לפועל למלאכה אחרת כו' אם כליה מלאכתו, ע"ש. שם [סמ"ע סק"ז]: סעיף ג' ה. בשותף. הטעם מצואר, דכפועל צריך בעל הבית לתת לו שכירותו אף אם לא עשה השדה פירות כלל, כלום, משו"ה כשעושה פירות נוטל כפי שהמנה עמו אפילו לא השקה כלל, דמולו גרס ומן השמים נסתייע. שם [סמ"ע סק"א]: סעיף ד' ה. דמלמד. עיין מה שכתבנו בשם הסמ"ע צימון של"ג ס"ק כ', וגם כאן הדין כן ע"ש. ועיין לקמן סימן של"ז סעיף א' בהג"ה. [סמ"ע סק"ד]. ועיין בתשובת רמ"א ס"י ג' [ש"ך סק"ה]:

חידושי רעק"א סעיף ד' בהג"ה. והוא הדין. כ"ג, וכו' דלא כדעת הכס"ב"ל בתשובה [חידושי רבינו] שהיה [הסמ"ע] סימן של"ה ס"ק א':

אולי צ"ל וכפירוש סוף דף ע"ז ע"א ד"ה ואח"כ מ"טרא.

יג פסידא דבעל הבית. עיין פרטי דין זה גריש סימן שאחר זה בהגהות מור"ם ז"ל: ידן ועיין לעיל סימן פ"א כ"ו מי שאומר להבירו כ"ו. ע"ש שלא כתב שם מדין זה מידי בפירוש אלא מכלל נלמד, מדכתב שם בסעיף א' דדוקא אם הבטיח לחמוטו שלמד כ"ו הוא דפטור, וכן בסעיף ז' דוקא אם המנה עם אחר בפני אבי הנן הוא דפטור, הא לאו הכי חייב זה השוכר לשלם לו למלמד ואינו יכול לומר משטה הייתי כן. ועיין מ"ש מור"ם עוד מדינים אלו בסיומן של"ו סעיף א' בהג"ה:

סימן שלה סעיף א' או ויש אומרים דאם רוצה להוסיף לו בשכרו כ"ו. עדיפא מיניה כתב מור"ם בסיומן של"ג והוא מהמרדכי [המובא בציונים אות ב'], דבעה"כ יכול לחזור כפועל אף אחר שהתחיל לעשות לו מלאכה, אם הפועלים יכולים להשכיר נפשם במקום אחר אפילו למלאכה כבדה מנו ורואים להוסיף להן שם בשכרן כפי כבדות המלאכה. ע"ש בסעיף (ג) [ב] בהג"ה: כן אב"ד אם הראה אותה פ"ו כ"ו. בפרישה [סעיף א'] כתבתי דנ"ל על יום אחד אלא א"ל סתם עשה עמי במלאכה זו, אלא אם שכרו על יום אחד, אע"פ דהראה לו אותה המלאכה, יכול הפועל לומר מדשכרתי לי על יום אחד אמרתי ודאי יש לך עוד מלאכה כיוצא בזה במקום אחר לעשות בה כשמתגמר מלאכה זו שהראיתי:

שאינו מן העיר [פסידא דבעל הבית ונותן לו כל שכרו משלם. הגה (כ) דכל לומדי תורה יותר נוח להן ללמוד מליך בטל ועיין לקמן סימן של"ה. (כ) קצת דיני מלמד צורה דעה סימן רמ"ה. וצ"ד סימן רמ"ח יסעיף ה' מדין אשה שהשכירה מלמד לבנה אם צעלה ויכול למחות. י"ד ועיין לעיל סימן פ"א סעיף א' וסעיף ז' מי שאמר לחצירו ללמוד עם בן חצירו אם חייב לשלם. ועיין לעיל סוף סימן רל"ז אם יש משום השגת גבול אלא מלמד. ועיין לעיל סימן של"ג (ג) י"ד דינין הרבה מדין מלמד.

סימן שלה

השוכר הפועל למלאכה סתם או למלאכה ידועה

וכו' ב' סעיפים

א^א השוכר את הפועל למלאכה ידועה ונשלמה בחצי היום אם יש לו מלאכה כמותה או קלה ממנה עושה ואם אין לו נותן לו שכרו כפועל בטל. הגה (כ) ואם רוצה ליקח מחצירו מלאכה כזו וליתן לפועל הרשות בידו. א"ש אומרים דאם רוצה להוסיף בשכרו כ"ו ר"ך לעשות אפילו מלאכה כבדה מן הראשונה. ואם היה מהחופרים או עובדי אדמה וכיוצא בהם שדרכם לטרוח הרבה ואם לא יעשה מלאכה יחלה נותן לו כל שכרו משלם דדוקא שלא הראה לו אותה מלאכה תחלה אלא אם הראה אותה לו וראה שלא היה בה מלאכת יום ולא התנה אינו נותן לו כלום לאחר ששלמה כמו שנתבאר בסיומן שקודם זה (ה) דכל

^א ציונים ומקורות (א) עוד סעיף ז' (ב) סעיף א' בהג"ה. (ג) סעיף ב' ג' וה' בהג"ה. סימן שלה (א) מרדכי פסק האומן בימי ס' שמי"ז ד"מ א'. (ב) שם במרדכי בשם מהר"ם בתשובה דפוס קרימנה ס' רצ"ב. ד"מ ס. (ג) סעיף א'. סימן של"ד (ז) תוספת מהדורת באר הגולה.

ערך לחם

הלכו חמרים ולא היה פסידא דידהו. עיין סימן רל"ז (סעיף ב' וידד סימן רפ"ח (סעיף ה') דין המלמד. יש אומרים שאסור לאדם להשכיר עצמו ליותר מן שנים דנפיק ליה מתורת שכר ועבר על כ"ו בני ישראל עבדים, ודוקא כשהוא עם בעל הבית בקבע וסמוך על שלחנו. וב"י שם בשם הגהת חרדכי בימי ס' תנ"ח-ת"ט.

שם בסופו. שכרו משלם. והיה כשהיה שינוי אויר בעיר דהוי כחלה התלמיד. (ב"י סעיף ז' בשם תשובת מהר"ל ס' מ"א. ואם אמר לו בעל הבית תלמד נער אחר עד שיתרפא בני, אם אותו הנער אינו קשה בלימודו יותר מהראשון הרשות בידו, ואם רוצה להוסיף בשכרו מחמת שמלאכה שניה כבדה מן הראשונה, הרשות ביד בעל הבית. (ב"י שם בשם מהר"ם בימי ס' שמי"ז. ועיין לעיל סימן של"ג (בערך חזון) על דין ב' דמשמע ^א סימן שלה סעיף א'. אם יש לו כ"ו. או להבירו. ומדכי בימי ס' דפליגי, ואפשר דשאני הבא שחלה התלמיד דהויא פסידא דמלמד, ושם

טורי חב

סימן של"ה סעיף א'. למלאכה ידועה כ"ו. פירוש, (שכיר) [שפירשן הוא למלאכה ידועה דוקא רק שלא הראהו המלאכה, משו"ה כל שאין נותן לו מלאכה אחרת כיוצא בה או קלה צריך לשלם כפועל בטל, משא"כ בהראוהו המלאכה שיעשה ליום אחד, כיון ששניהם ידעו המוציא מחבירו עליו הראיה. ובסמ"ע ס"ק ב' כתב דמיירי שלא

דכל לומדי תורה כ"ו. בתשובת רשב"א [ה"א] אלף (ק"צ) [קנין] כתב בדין זה ח"ל, ולענין פרעון תלוי בראית בית הדין, שאם רואין שמלמד זה הוא טורחו בלימודו הנאה לו (בישיבתו) * [בישיבתו] בטל, נותן לו שכרו משלם, ואם לאו נותן לו שכרו כפועל בטל מאותה מלאכה דבטיל מיניה, עכ"ל:

באר הגולה

אגויר לדוולא ופסק נהרא וכו', שם [ב"י ע"א] הביאו הרא"ש בפסקיו (שם פ"ז ס' ג'). מ. וז"ל שם שם ג"ר יואל הלוי שהבטלה גורם להם שחמה.

סימן שלה סעיף א' א. לשון הטור [סעיף א']. מיימנא דנצא האי מאן דלגר אגויר לעבדוהא וכו', בפרק ז' דנצא מעיעא דף ע"ז ע"א. ג. כן כתב הרא"ש שם בפסקיו [ס' ה'] דלוי נצתא יכול לשנות ממלאכה קלה למלאכה כבדה, וכ"כ הרב המגיד בפ"ט מהלכות שכירות דין ז' בשם הרמב"ן [ב"י ע"א ד"ה הא] והראש"א, שהרי אם היה רוצה היה מוסר להם קשה צנוק, וכמ"ש המחבר בסוף הסעיף. ג. לשון הרמב"ם שם. וכתב הרב המגיד, זה כתב בפירוש אלפסי דמחוחא הנוכר בנמרט שם. ד. טור סעיף א'.

באר היטב

סימן שלה סעיף א' א. להוסיף. עיין לעיל סימן של"ג סעיף ב' בהג"ה, ועיין מה שכתבתי שם ס"ק ז' בשם הש"ך [שם סק"ג], ע"ש וכתבתי ראשית ס' ג"א. [ש"ך סק"א]: ב. אם הראה. נ"ל דהיינו דוקא כשלא שכרו לאותה מלאכה על יום אחד אלא א"ל סתם עשה עמי במלאכה זו, אלא אם שכרו על יום אחד, אע"פ דהראה לו אותה המלאכה, יכול הפועל לומר מדשכרתי אותי על יום אחד אמרתי ודאי יש לך עוד

ביאור הגר"א

סעיף ד' ט. ונותן לו כ"ו דכל כ"ו. ר"ל כמ"ש שם [ב"מ ע"ז ע"א] אמאי וליתני כ"ו כי קאמנר כ"ו, וכמ"ש גריש סימן של"ה [סעיף א']: סימן שלה סעיף א' א. ואם רוצה כ"ו. וכן משמע נמוספתא [ב"מ פ"ז ה"ג] שהנאמי בסיומן של"ג סעיף ז' [סק"ן] השוכר כ"ו ע"ש: ב. ויש אומרים כ"ו. ע"ש בהג"ה [ובסק"ן]: ג. דדוקא כ"ו. וכ"כ בהגהות אשר"י שם [פ"ד ס' ה'] ד"ה וקס"ל מ"ש ט' י"ל כגון כ"ו:

גליין מהרש"א

סעיף ד' בהג"ה. ועיין לעיל סימן של"ג דינין הובא מדין מלמד. אף נמקום שם תקנה שלא לעכב את של שכירו האל לנדו דרך פקדון ושאלה, מ"מ יוכל מלמד לעכב הספד כצדל שכירותו. סימן ע"ב בהגהת ש"ע סעיף ז"ו.

מלאכה כיוצא בה במקום אחר לעשות בה כשמתגמר מלאכה זו שהראיתי. סמ"ע [סק"ב]:

